

3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi

Determination of fatherhood role perception of fathers with children aged 3-6 years and the affecting factors

Ayberk Asena TELLİ¹, Hava ÖZKAN²

¹Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum

²Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Erzurum

ÖZ

Amaç: Çalışma, 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algılarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntemler: Araştırma Eylül 2013/Aralık 2014 tarihleri arasında tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Giresun ili merkez ve ilçelerine bağlı 20 adet anaokulunda 3-6 yaş grubu çocuğu bulunan babalar oluşturmuştur. Bu anaokullardan araştırmacıların ulaşabileceği 8 anaokulu örnekleme alınmıştır. Araştırmada örnekleme alınan anaokullarında 3-6 yaş çocuğu bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 482 babadan veri toplanmıştır. Veriler, "Kişisel Bilgi Formu", "Babalık Rolü Algı Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdelik dağılımlar, ortalama, t-testi, ANOVA, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Babaların; eğitimi, çalışma durumu, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, şu an eğitim alan çocuğu isteme, ilk kez baba olma yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı ve babalığa ilişkin bilgi alma durumlarının babalık rolü algısını etkilediği belirlenmiştir. Babaların, "Babalık Rolü Algı Ölçeği"den aldıkları toplam puan ortalamasının 99,49±11,10 olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Babaların bazı sosyodemografik özelliklerinin babalık rolü puan ortalamalarını etkilediği saptanmıştır. "Babalık Rolü Algı Ölçeği"den aldıkları toplam puan ortalamasına göre babalık rolü algısının iyi düzeyde olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Baba, babalık algısı, babalık rolü, çocuk

ABSTRACT

Objective: The purpose of this study was to determine the fatherhood role perceptions of fathers with children aged 3-6 years and the affecting factors.

Methods: This descriptive study was conducted between September 2013 and December 2014. The population of the study consisted of fathers with children in the age group of 3-6 years in 20 kindergartens located in the city center of Giresun and its districts. Eight kindergartens that the researchers could reach among them were included in the sample. The data of the study were collected from 482 fathers who had 3-6 year-old children in the kindergartens included in the sample and agreed to participate in the study. The data were collected by using the 'Personal Information Form' and the 'Fatherhood Role Perception Scale'. Percentage distributions, mean, t-test, ANOVA, Mann Whitney U, and Kruskal Wallis analyses were used to assess the data.

Results: It was determined that fathers' education, working condition, occupation, income status perception, family type, requesting the child receiving education currently, age of becoming a father for the first time, the number of children and state of receiving information about fatherhood affected the fatherhood role perception. Total mean score obtained by fathers from the Fatherhood Role Perception Scale was determined to be 99.49±11.10.

Conclusion: It was also determined some socio-demographic characteristics of fathers affected mean scores of the fatherhood role. According to total mean score obtained by fathers from the Fatherhood Role Perception Scale, it was found that the fatherhood role perception was at a good level.

Key words: Father, fatherhood perception, fatherhood role, child

Alındığı tarih: 27.01.2016

Kabul tarihi: 28.05.2016

Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. Hava Özkan,
Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
25070 Erzurum

e-mail: havaoran@atauni.edu.tr

GİRİŞ

Aile, toplumun en küçük birimi olup, bireylerin ruh ve beden sağlığı için gerekli sevgi, şefkat ve bakımı bulabilecekleri en doğal ortamdır ^(1,2). Ailenin yapı taşı oluşturulan ebeveynler geleneksel kalıplara bürünmektedir. Bu kalıplara göre anneden doğurması, çocuk bakıp büyütmesi, beslemesi, evi çekip çevirmesi, babadan ise para kazanması ^(3,4), aileyi koruması, dış dünya ile ilişkileri düzenlemesi beklenmektedir ⁽⁵⁾.

Uzun yıllar var olan bu kalıp, teknolojideki ilerlemeler, annenin ev dışında çalışmaya başlaması, çekirdek aile sayısının artması ile değişime uğramıştır. Bu değişimle beraber babaların çocuk bakımına daha fazla katılmaya başladığı görülmektedir ⁽⁶⁻⁹⁾.

Son yıllarda baba çocuk yaklaşması artmaktadır. Bu yaklaşmayı; babanın cinsiyet rolüne ilişkin tutumları, eğitimi, yaşı, psikolojik özellikleri, kendi babasıyla ilişkisi, annenin tutumu, annenin çalışma durumu, anne ve babanın evlilik ilişkisi, çocuğun yaşı ve cinsiyeti gibi önemli faktörler etkilemektedir ^(7,10,11). Babalık, eşin gebe olduğu anlaşıldığı anda başlar. Erkekler, baba kimliğini, gebelikle başlayıp doğum sonrası devam eden üç yıllık süreçte edinerek geliştirir ⁽¹²⁾.

Babanın çocuğuyla bağ kurması önemlidir. Çünkü çocuğun ilk beş yıllık yaşantısında baba kilit rol oynamaktadır. Çocuk altı yaşına geldiğinde, kişiliğinin temel yapısı oluşmaktadır ^(13,14). Babanın aile içinde katılımcı davranış sergilemesi özellikle erkek çocuklarının bilişsel gelişiminde çözümlenme becerisini, dil zekasını, akademik başarısını ve temel becerilerini olumlu yönde etkilemektedir ^(15,16). Baba, kız ve erkek çocuklarının cinsel gelişiminde farklı bir öneme sahiptir ⁽³⁾. Erkek çocuğunda cinsiyet kavramının belirginleşmesinde, kız çocuğundaysa karşı cinse duyulan ilginin şekillenmesinde önemli bir faktördür ^(8,15-17). Babanın çocuğa artan ilgisi sayesinde çocuğun girişimci davranışları ve empati kurma becerisi olumlu yönde etkilenmektedir. Böylece çocukta sosyal ve duygusal gelişimin ilerleme kaydettiği görülmektedir ⁽¹⁸⁾.

Babalık sorumluluğu ve babaların çocuklarına daha fazla vakit ayırması, babalar için de yararlı olmaktadır. Babanın katı duyguları uysallaşır, kendine güven duygusu artar, kendi babasıyla daha iyi ilişkiler kurmasına neden olur ⁽¹⁹⁾.

Çocuğuna çeşitli haklar tanıyan baba, onun dürüst olmasını sağlar. Çocuğuna sorumluluk yükleyerek başarı duygusunu tatmasına yardımcı olur. Şefkatli ve tutarlı bir disiplin uyguladığında çocuğa kendi kendini yönetme yeteneği kazandırır. Bu nedenle çocuk, sağlıklı bir gelişim gösterir ⁽²⁰⁾. Çocuğun sağlıklı bir gelişim göstermesi için babanın, babalık rolünü üstlenmesi gerekmektedir. Babanın, babalık algısı ve babalık rolüne uyum sağlayabilmesi, çocuğun gelişimini olumlu bir şekilde etkileyebilmesi de gebeliği duyduğu andan itibaren ailenin bütüncül olarak değerlendirilmesiyle olmaktadır. Dolayısıyla ebeler; babaları gebelik, doğum ve doğum sonrası sürece dahil ederek, anne-baba ve bebeğe uygun ortam sağlayarak, çocuğun gelişmesinde babanın önemini vurgulayarak babalık rolünün gelişmesinde etkili olabilirler ^(7,21,22).

Bu araştırma, 3-6 yaş grubu çocuğu olan babaların babalık rolü algılarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma Eylül 2013/Aralık 2014 tarihleri arasında tanımlayıcı tipte yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Giresun ili merkez ve ilçelerine bağlı anaokullarında 3-6 yaş grubu çocuğu bulunan babalar oluşturmuştur. Giresun'da toplam 20 anaokulundan araştırmacıların ulaşabileceği 8 anaokulu örnekleme alınmıştır.

Araştırmada örnekleme alınan anaokullarında 3-6 yaş çocuğu bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 482 babadan veri toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında; "Kişisel Bilgi Formu" ve "Babalık Rolü Algı Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: "Kişisel Bilgi Formu", araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu form babaların sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilecek

özelliğindeki sorulardan oluşmaktadır.

Babalık Rolü Algı Ölçeği (BRAÖ): Babaların babalık rolü algısını belirlemek üzere 1999 yılında Kuzucu (23) tarafından geliştirilerek, geçerlik ve güvenilirliği yapılan “Babalık Rolü Algı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek hem bireysel hem de grup halinde uygulanabilen 5 dereceli Likert türü bir ölçektir. Ölçekte babalık rolü algısı; 14’ü olumlu (1, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21), 11’i olumsuz (2, 4, 8, 11, 12, 16, 20, 22, 23, 24, 25) olmak üzere 25 ifade ile ölçülmektedir. Ölçek, hem gençlere hem de babalara uygulanacak şekilde tasarlanmıştır.

“Babalık Rolü Algı Ölçeği”nde maddelerin karşısına katılımcıların yargılarını belirtecekleri 5 basamak bulunmaktadır. Bu basamaklar 1-Hiç uygun değil, 2-Pek uygun değil, 3-Kararsızım, 4-Kısmen uygun, 5-Tamamen uygun şeklindedir. Olumlu maddeler 1’den 5’e doğru, olumsuz maddeler ise 5’ten 1’e doğru puanlanarak ölçümde uyum sağlanmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, babaların, babalık rolü algısının olumlu olduğunu göstermektedir. Ölçekten en düşük puan 25, en yüksek ise 125 puan alınmaktadır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.75 olarak belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada ise, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur.

Elde edilen veriler, SPSS paket programında yüzdelik dağılımlar, ortalama, t-testi, ANOVA, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Etik Kurulundan kurul kararı ve araştırmanın yapılacağı anaokulları için Giresun Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alınmıştır. Araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce araştırma kapsamındaki babalara, araştırmanın yapılma amacını belirten yazı ile araştırma açıklanarak “Bilgilendirilmiş Onam İlkesi” yerine getirilmiş ve araştırmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları açıklanmıştır.

Formların Uygulanması: Formlar, okullara gidilerek okul yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlere teslim edilmiştir. Öğretmenler;

formları ve araştırmanın amacını belirten yazıyı öğrencilere verip anketin babalara ulaşmasını sağlamıştır. Yanıtlandırılan formlar öğretmenlere teslim edildikten sonra okullardan alınmıştır.

Bağımsız Değişkenler: Babaların yaşı, eğitimi, mesleği, gelir durumu, aile tipi, evlilik süresi, çalışma durumu, ilk defa baba olma yaşı, çocuk sayısı, babalık rolü hakkında bilgi alma durumu ve kendi babasıyla ilişkisi bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır.

Bağımlı Değişken: “Babalık Rolü Ölçeği”nden alınan toplam puan ortalamaları araştırmanın bağımlı değişkenidir.

BULGULAR

Babaların sosyodemografik özellikleri incelendiğinde, %37,8’inin 31-37 yaş grubunda, %39,6’sının lise mezunu, %90,9’unun çalıştığı, %29,7’sinin serbest meslek ile uğraştığı, %59,4’ünün gelirinin giderine denk, %83,8’inin çekirdek aile yapısında, %55,8’inin 11-17 yıl arası evli olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı sırada okullarda eğitim alan çocuğun olmasını istemiş olan babaların oranı %90,9 olarak saptanmıştır. Babaların %55,8’inin 25-30 yaşları arasında ilk kez baba olduğu, %46,3’ünün iki çocuğu olduğu, %80,9’unun babalığa ilişkin bilgi almadığı, bilgi alan babaların (92 kişi) ise %64,1’inin kitap, gazete veya dergiden bilgi aldığı belirlenmiştir. Babaların, %63,6’sının kendi babasıyla arasındaki ilişkisinin iyi olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada, babalar minimum 51 puan, maksimum 125 puan almışlardır. BRAÖ toplam puan ortalaması 99,49±11,10 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. BRAÖ’den alınabilecek ve aldıkları minimum-maksimum puanlar ile puan ortalamalarının dağılımı.

Ölçek	Ölçekten Alınabilecek Minimum ve Maksimum Puanlar	Ölçekten Alınan Minimum ve Maksimum Puanlar	Ölçekten Alınan Puan Ortalaması X±SS
BRAÖ	25-125	51-125	99,49±11,10

Tablo 2. Babaların sosyodemografik özellikleri ile BRAÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması.

Sosyo-Demografik Özellikler (n=482)	Sayı	%	Ort. ve ± SS	Test ve p
Yaş Grubu				
24-30 yaş	63	13,1	98,81±10,58	
31-37 yaş	182	37,8	100,43±10,66	F=0,98
38-44 yaş	156	32,4	99,42±11,10	p>0,05
45 yaş ve üstü	81	16,7	98,04±12,37	
Eğitimi				
İlkokul	51	10,6	90,59±11,64	
Ortaokul	66	13,7	95,92±10,47	F=26,92
Lise	191	39,6	98,94±9,32	p<0,001
Üniversite	174	36,1	104,06±10,82	
Çalışma Durumu				
Çalışan	438	90,9	99,93±10,94	MWU=7377,50
Çalışmayan	44	9,1	95,14±11,84	p<0,05
Meslek (çalışan=438)				
Memur	123	28,1	104,89±10,80	
Özel sektör	80	18,2	99,96±10,75	
Esnaf	69	15,8	97,72±10,62	KW=45,72
Serbest meslek	130	29,7	97,97±10,62	p<0,001
İşçi	36	8,2	94,25±10,09	
Gelir durumu algısı*				
Geliri giderinden az	84	17,4	94,62±11,22	
Geliri giderinden fazla	112	23,2	99,76±9,91	KW=19,05
Geliri giderine denk	286	59,4	100,81±11,14	p<0,001
Aile Tipi				
Çekirdek aile	404	83,8	100,34±10,76	MWU=11828,50
Geniş aile	78	16,2	95,09±11,84	p<0,001
Evlilik Süresi				
4-10 yıl	140	29,0	98,24±10,73	
11-17 yıl	269	55,8	99,95±11,55	F=1,25
18 yıl ve üzeri	73	15,2	100,18±10,00	p>0,05
Çocuğu İsteme Durumu				
İstedim	477	90,9	99,61±11,07	MWU=465,00
İstemedim	5	1,1	88,40±8,41	p<0,05
İlk Kez Baba Olma Yaşı				
19-24 yaş	104	21,6	95,62±11,88	
25-30 yaş	269	55,8	100,39±10,16	KW=15,64
31-36 yaş	89	18,5	100,18±12,03	p<0,001
37 yaş ve üzeri	20	4,1	104,35±10,23	
Çocuk Sayısı				
1 çocuk	134	27,8	101,39±10,66	
2 çocuk	223	16,3	100,96±10,64	KW=28,74
3 çocuk	98	20,3	95,48±10,84	p<0,001
4 çocuk ve üstü	27	5,6	92,44±11,93	
Babalık ile İlgili Bilgi Alma Durumu				
Aldım	92	19,1	105,22±9,74	MWU=11214,00
Almadım	390	80,9	98,14±10,98	p<0,001
Babalık ile İlgili Bilgi Alınan Kaynaklar (aldım=92)				
Kitap, gazete, dergi	59	64,1	105,56±10,07	KW=0,52
TV, İnternet	24	26,1	104,79±10,17	p>0,05
Sağlık Personeli	9	9,8	104,11±6,50	
Kendi Babasıyla İlişki Durumu				
İyi	307	63,6	99,54±11,17	
Orta	147	30,5	98,87±10,96	KW=1,68
Kötü	21	4,4	102,81±9,74	p>0,05
Fikrim yok**	7	1,5	100,43±14,66	

*Babaların kendi söylemine göre

**Babasını 0-6 yaş döneminde kaybedenler

Babaların yaş gruplarına göre BRAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, 31-37 yaş grubunda olan babaların puan ortalaması 100,43±10,66 olarak

bulunmuş ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0,05, Tablo 2).

Üniversite mezunu olan babaların puan ortalamasının $104,06 \pm 10,82$ olduğu saptanmış, babaların eğitim seviyesi arttıkça BRAÖ'den aldıkları puanların arttığı ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$, Tablo 2).

Çalışan babalar ile çalışmayan babaların puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$, Tablo 2).

Babaların mesleğine göre BRAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, memur olan babaların puan ortalamasının ($104,89 \pm 10,80$) en yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaların yaptığı mesleğe göre puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$, Tablo 2).

Geliri giderine eşit olan babaların puan ortalamasının $100,81 \pm 11,14$ olduğu ve gelir durumu algısına göre puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$, Tablo 2).

Çekirdek aile yapısına sahip babaların BRAÖ puan ortalamasının $100,34 \pm 10,76$ olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$, Tablo 2).

Evlilik süresi ile babaların BRAÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$, Tablo 2).

Babaların, okullarda eğitim alan çocuğun olmasını isteme (araştırma yapılan okullarda 3-6 yaş grubunda olan çocuğu) durumuna göre BRAÖ puan ortalaması karşılaştırıldığında, mevcut çocuğunun olmasını isteyenlerin puan ortalamasının $99,61 \pm 11,07$ olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$, Tablo 2).

Babaların ilk kez baba olma yaşlarına göre BRAÖ karşılaştırıldığında, 37 yaş ve üzeri olan babaların puan ortalamasının $104,35 \pm 10,23$ olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$, Tablo 2).

Babaların sahip olduğu çocuk sayısına göre BRAÖ puan ortalaması karşılaştırıldığında, bir çocuğu olan babaların puan ortalamasının $101,39 \pm 10,66$ olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0,001$, Tablo 2).

Babalığa ilişkin bilgi alma durumuna göre BRAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, babalığa ilişkin bilgi alan babaların (92 baba) puan ortalamasının $105,22 \pm 9,74$ olduğu ve puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,001$, Tablo 2).

Babalığa ilişkin bilgi alınan kaynaklar (kitap, dergi, gazete, televizyon, internet ve sağlık çalışanları) ve kendi babasıyla ilişki durumuna göre BRAÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$, Tablo 2).

Babaların kendi babasıyla ilişki durumuna göre BRAÖ puan ortalaması incelendiğinde, babasıyla ilişkisi kötü olan babaların puan ortalamasının $102,81 \pm 9,74$ olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$, Tablo 2).

TARTIŞMA

Çocuklar, doğdukları andan başlayarak genel olarak inançlarını, tutumlarını ve alışkanlıklarını biçimlendiren bir aile ortamında yaşarlar. Erken çocukluk yılları boyunca anne-babalar günlük yaşam olayları içinde çocuklarının araştırma yapması, çevreyle aktif etkileşim içine girmeleri ve gözlemlerini taklit etmeleri yoluyla öğrenmeleri için olanaklar sunarlar ⁽²⁴⁾. Aile yaşantısı, çocuğun zamanının büyük bölümünün geçtiği ve gelişimi açısından doğal yaşantıların paylaşıldığı temel etkileşim ortamıdır ⁽²⁵⁾. Buna dayanarak, son yıllarda anne ve babalar çocuk yetiştirme konusunda bilgi ve becerilerini arttırmakta, çocuklarını daha iyi tanımaları yoluyla onların gelişimlerine daha olumlu katkıda bulunmaktadır ⁽²⁶⁾.

Babaların babalık rolü algısını değerlendirmek ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma bulguları mevcut literatür ile tartışılmıştır.

Babaların BRAÖ'den aldıkları toplam puan ortalamasının $99,49 \pm 11,10$ olduğu saptanmıştır (Tablo 1). BRAÖ'nden alınabilecek en yüksek puan 125 olduğu için babaların babalık rolü algılarının iyi olduğu görülmektedir. Bu durum bölgedeki babaların, babalık rolünü algılarını olumlu bir şekilde his-

settiklerini düşündürebilir.

Yaş gruplarına göre toplam BRAÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$, Tablo 2). Kuruçırak'ın ⁽²⁵⁾ araştırmasında, yaş ile babalık rolü algısı arasında istatistiksel bir ilişki bulunmadığı belirtilmektedir. Kuruçırak'ın ⁽²⁵⁾ çalışma sonuçları ile araştırma sonuçları benzerlik göstermektedir.

Eğitim durumuna göre toplam BRAÖ puan ortalamaları incelendiğinde, babaların eğitim seviyesi arttıkça BRAÖ'den aldıkları puanların arttığı ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$, Tablo 2). Kuruçırak'ın ⁽²⁵⁾ çalışmasında, babalık rolü algısı ve eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olduğu belirtilmektedir. Poyraz'ın ⁽²⁶⁾ çalışmasında da, öğrenim durumu ve BRAÖ puanları arasında ilişki anlamlı bulunmuştur. Eğitim düzeyi arttıkça babaların babalık rolüne ilişkin daha olumlu algı ve davranış geliştirmeleri artmaktadır. Sunulan araştırma bulguları, bu araştırmanın bulgusu ile paralellik göstermektedir.

Babaların çalışma durumlarına göre BRAÖ puan ortalamalarına bakıldığında, çalışan babaların puan ortalamasının çalışmayan babalara göre daha yüksek bulunmuş ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$, Tablo 2). O'Connell'ın ⁽²⁷⁾ çalışmasında da, işsizliğin babalık rolünü engellediği belirtilmiştir. O'Connell'ın ⁽²⁷⁾ çalışma sonuçları ile araştırma sonucu benzerlik göstermektedir. Babaların sosyoekonomik durumuna göre babalık rolü algısı değişmektedir. Babanın evin gereksinimlerini karşılayamaması stres kaynağı oluşturabileceğinden dolayı babalık rolü algısının olumsuz yönde etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Memur olan babaların BRAÖ puan ortalamasının işçi olan babaların BRAÖ puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu ($104,89\pm 10,80$) ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$, Tablo 2). Kuruçırak'ın çalışmasında da, işin statüsü arttıkça babalık rolü algısının arttığı bulunmuştur ⁽²⁵⁾. Kuruçırak'ın ⁽²⁵⁾ çalışma bulguları ile araştırma bulguları benzerlik göstermektedir. Bu sonuç, babanın mesleğinin babalık rolü algısı-

nı etkilediğini göstermektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe babanın iş statüsü arttığından babalık rolü algısının da bu artışla paralellik gösterdiğini düşündürmektedir. Ancak bu araştırmanın sonuçlarının aksine yapılan başka çalışmalarda ise, babaların mesleklerinin babalık rolü algısı üzerinde etkili olmadığını belirtmişlerdir ^(26,28).

Gelir durumuna göre toplam BRAÖ puan ortalamaları incelendiğinde, geliri giderine denk olan babaların babalık rolü algısının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$, Tablo 2). Poyraz'ın ⁽²⁶⁾ yapmış olduğu çalışmada, gelir durumu seviyesi arttıkça babaların babalık rolü algısının arttığı belirtilmiştir. Günümüzde yaşam koşullarının değişmesiyle maddi gereksinimler de artmıştır. Babaların gelir düzeyinin yüksek olması, babaların her konuda yeterliliğine katkıda bulunarak babalık rolünü olumlu yönde etkilediğini gösterebilir.

Araştırmada aile yapısına göre toplam BRAÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında, çekirdek aile yapısına sahip babaların babalık rolü algı puan ortalamasının, geniş aile tipine sahip olan babalara göre yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$, Tablo 2). Gültekin Akduman ve Türkoğlu'nun ⁽²⁸⁾ yapmış olduğu çalışmada, çekirdek aile yapısında olan babaların babalık algısı yüksek bulunmuştur. Poyraz'ın ⁽²⁶⁾ çalışmasında da, çekirdek aile yapısında olan babaların babalık algılarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Verilen çalışma bulguları ile bu araştırmanın bulgusu uyum göstermektedir. Çekirdek ailede babanın, babalık rolünü daha etkin yaşayabilmesi babanın babalık rolü algısını yükseltmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Evlilik süresine göre toplam BRAÖ puan ortalamalarına bakıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$, Tablo 2). Evlilik süresinin babaların babalık algısını etkilemediğini göstermektedir.

Babaların, eğitim alan çocuğu isteme durumuna göre BRAÖ puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$, Tablo 2). Şu an eğitim alan çocuğunun olmasını iste-

yen babaların babalık rolü algısının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, baba olmayı istedikleri için babalık rolü algısının daha iyi olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmaya alınan babaların ilk kez baba olma yaşına göre toplam BRAÖ puan ortalamaları incelendiğinde, baba olma yaşı arttıkça babalık rolü algısının arttığı ve gruplar arası farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$, Tablo 2). Seçer ve ark. ⁽²⁴⁾ ile Gültekin Akduman ve Türkoğlu'nun ⁽²⁸⁾ çalışmalarında da, ilk kez baba olma yaşı arttıkça babalık rolü algısının arttığı belirtilmiştir. Babaların ilk kez baba olma yaşları arttıkça babalık rolü algısının arttığı belirtilmiştir. Bartlett'in ⁽²⁹⁾ çalışmasında da, genç babaların babalık rolünü gerçekleştirmede zorlandıkları bulunmuştur. Araştırma bulguları daha önce bu konuda yapılan çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Adölesan çağıdaki babalar, çocuğu gelecekleri için bir engel olarak görmekte, babalık ve adölesan rolleri içinde çelişki yaşamakta ve depresif bir ruh hali içinde olmaktadır. Bu sonuçlar yaş ilerledikçe babaların tecrübe kazanması ve daha olgun olmasından dolayı babalık algısını olumlu geliştirebileceğini göstermektedir.

Çocuk sayısına göre babaların BRAÖ puan ortalaması karşılaştırıldığında, çocuk sayısı arttıkça babalık rolü algısının azaldığı ve arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$, Tablo 2). Poyraz ⁽²⁶⁾ ile Gültekin Akduman ve Türkoğlu'nun ⁽²⁸⁾ çalışmasında, çocuk sayısı arttıkça babaların babalık rolü algısının azaldığı bulunmuştur. Bu iki çalışmanın bulguları araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Babalıkla ilgili bilgi alma durumuna göre toplam BRAÖ puan ortalamaları incelendiğinde, babalıkla ilgili bilgi alan babaların babalık rolü algısının yüksek olduğu ve bilgi almayan babalar ile aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$, Tablo 2). Babalar, babalık ile ilgili bilgi aldığı zaman babalık rolünü daha iyi gerçekleştirebilirler. Bilgi bireylerin özgüvenini artıran bir güçtür ve babaların bilgi almaları durumu daha iyi içselleştir-

melerini sağlamış olabilir. Ancak, bununla birlikte, araştırmada bilgi almayan babaların sayısının yüksek olmasının da sonucu etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Babalıkla ilgili bilgi alınan kaynaklara göre toplam BRAÖ puan ortalamaları incelendiğinde, babalık puan ortalamalarının yakın olduğu bulunmuş ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu belirlenmiştir ($p > 0,05$, Tablo 2). Bu bulgu babalıkla ilgili bilginin nasıl ve hangi kaynaktan alındığının değil, bilgi alınmasının önemli olduğunu düşündürmektedir.

Babaların kendi babasıyla olan ilişki durumunun babalık rolü algısı üzerinde etkili olmadığı ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p > 0,05$, Tablo 2). Ancak babası ile arasındaki ilişkisi kötü olan ve babasına ilişkin fikri olmayan babaların (babası küçük yaşta ölenlerin) babalık rolü algısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Babaların, kendi babasından göremedikleri ilgi ve sevgiyi kendi çocuklarına göstermeye çalışmaları ve çocuklarına bu yoksunluğu yaşatmamayı düşünmeleri bu durumu etkilemiş olabilir. Babaların, babalık rolünü yerine getirerek babalık algılarını iyi düzeyde yaşadıklarını göstermesi olumlu gelişmedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Babaların, babalık rolü algısı ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan bu araştırmada aşğıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Babaların; eğitimi, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, ilk kez baba olma yaşı, sahip olduğu çocuk sayısı, babalığa ilişkin bilgi alma, çalışma durumu ve şu an eğitim alan çocuğu isteme durumlarının babalık rolü algısını etkilediği belirlenmiştir. Babaların yaşı, evlilik süresi, babalık ile ilgili bilgi alınan kaynaklar ve kendi babasıyla olan ilişkisinin babalık rolü algısını etkilemediği bulunmuştur.

Babaların BRAÖ'den aldıkları toplam puan ortalamasına göre babalık rolü algısının iyi düzeyde olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda, baba adaylarının gebelik öncesi, gebelik, doğum sürecinden itibaren

babalık rol algılarını fark etmelerini destekleyecek eğitimlerin verilmesi, baba olma sürecinde ailenin bütüncül olarak değerlendirilmesi önerilebilir.

Ebe/hemşirelerin; babaların, doğum sonu babalık izninin artırılması ve isteğe bağlı olmaktan çıkartılması gibi babalık rolü algısını arttıracak uygulamaların desteklemesi, babaların, babalık rolüne uyumunu kolaylaştıracak yazılı ve görsel medyanın kullanımının artırılması, benzer çalışmaların, farklı kültürel yapılara sahip babalara ve farklı yaş grubundaki çocuğa sahip babalara yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Nirun N. Sistematik sosyoloji yönünden aile ve kültür, 2. Baskı. Ankara, AKM Yayınları, 1994: 20.
- Yörükoğlu A. Çocuk ruh sağlığı, 29. Baskı. Ankara, Özgür Yayınları, 2008; 84-85.
- Pontes CM, Osorio MM, Alexandrino AC. Building a place for the father as an ally for breast feeding. *Midwifery* 2009;25:195-202.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.midw.2006.09.004>
- Atmaca Koçak A. Türkiye’de babaların şimdiki durumu. Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. *Anne Çocuk Eğitim Vakfı* 2004; 1-65.
- Zeybekoğlu Dünder Ö, Durugönül E, Arıkan A. Anne ve baba sözcüklerine yüklenen anlamların bir incelemesi. *Contemporary Online Language Education Journal* 2011;2:25-34.
- Gürşimşek I, Kefi S, Gırgın G. Okulöncesi eğitime babaların katılım düzeyi ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2007;33:181-191.
- Kuzucu Y. Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011;4:79-91.
- Pleck JH, Masciadrelli BP. Paternal Involvement by U.S. Residential Fathers: Levels, Sources, and Consequences. In: Lamb ME (eds). *The Role of The Father in Child Development*, 4th ed. New Jersey, John Wiley & Sons, 2004; 222-272.
- Kuzgun Y, Sevim SA. Kadınların çalışmasına karşın tutum ve dini yönelim arasındaki ilişki. *Eğitim Bilimleri Dergisi* 2004;37:14-27.
- Taşkın L. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, 9.Baskı. Ankara, Sistem Ofset Matbaacılık 2012; 100.
- Sucuoğlu B. Kaynaştırma programlarında anne baba katılımı. *Özel Eğitim Dergisi* 1996;2:25-43.
- Ergin A, Özdilek R. Değişen babalık rolü ve erkek sağlığına etkileri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2014;11:3-8.
- Dudson F. Baba gibi yar olmaz. 3. Baskı. İstanbul, Özgür Yayınları 2000; 18-19.
- Elmacoğlu T. Başarıda aile faktörü. 2. Baskı. İstanbul, Yediveren Yayınları 2012.
- Tezel Şahin F, Özbey S. Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 2009;5:30-39.
- Forehand R, Wierson M, Thomas AM, Armistead L. Interparental conflict and paternal visitation following divorce: the interactive effect on adolescent competence. *Child Study Journal* 1990;20:193-202.
- Aydoğmuş K, Baltaş A, Baltaş Z, Davaslıgil Ü, Güngörmüş K, Konuk E, Korkmazlar Ü, Köknel Ö, Navaro L, Oktay A, Razon N, Yavuzer H. Ana baba okulu. 10. Baskı. İstanbul, Remzi Kitabevi 2003; 245-254.
- Erdoğan A. Çocuğun psikososyal gelişimde babanın rolü. *Yeni Symposium* 2004;42:147-153.
- Saygılı S, Çankırlı A. Babacığım neredesin. 2. Baskı. İstanbul, Elit Yayın, 2009; 102-103.
- Durmuş A. Özgüven gelişimi ve karakter eğitimi. 5. Baskı. İstanbul, Nesil Yayın, 2008: 90.
- Sevil Ü, Kavlak O. Couvade sendromu (Sempatik gebelik). *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* 2003;6:49-54.
- Gölbaşı Z. Postpartum dönemde erken taburculuk, evde bakım hizmetleri ve hemşirelik. *C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2003;7:15-22.
- Kuzucu Y. Babalarıyla çatışma düzeyi yüksek ve düşük olan ergenlerin ve babaların babalık rolüne ilişkin algılarının karşılaştırılması. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi 1999.
- Seçer Z, Çeliköz N, Yaşa S. Bazı kişisel özelliklerine göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların babalarının babalığa yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2007;18:411-424.
- Kuruçırak Ş. 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi 2010.
- Poyraz M. Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi 2007.
- O’Connell M. Where’s Papa? Father’s role in child care. *Population Trends and Public Policy* 2. Baskı, Washington, September 1993.
- Gültekin Akduman G, Türkoğlu D. Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi* 2013;1:1-17.
- Bartlett E. The effects of fatherhood on the health of men: A review of the literature. *The Journal of Men’s Health & Gender* 1:159-169.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.jmhg.2004.06.004>